

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНИКА»
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ЮРИДИЧНИЙ ІНСТИТУТ**

Юридична клінічна освіта

**ПРОГРАМА
навчальної дисципліни вільного вибору студента
підготовки студентів освітнього ступеня бакалавр
Спеціальність 081 Право**

**Івано-Франківськ
2019 рік**

Розроблено та внесено: Державний вищий навчальний заклад «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

Розробник програми: Ковалишин Олександр Романович – кандидат юридичних наук, доцент кафедри судочинства

Затверджено Вченою Радою Навчально-наукового Юридичного інституту ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» «25» жовтня 2019 р., протокол № 2

ВСТУП

Розвиток юридичної вищої освіти в Україні свідчить про те, що здобуття студентами-правниками фахової підготовки високого рівня не можливий без застосування у навчальному процесі інноваційних методик навчання. Однією з проблем у сфері правничої освіти є проблема практичної фахової підготовки юристів. Навчання майбутніх правників вже не може носити суто теоретичний характер. Адже за нинішніх умов йде кардинальне оновлення законодавства, а випускники юридичної спеціальності лише проходять курс навчання за традиційною системою, яка спирається на правові дисципліни без набуття необхідних професійних навичок застосування норм права до реальних ситуацій. Враховуючи те, що велика частка випускників денної форми навчання у вищих навчальних закладах освіти є молодь у віці 21-22 роки, які фактично не мають достатнього життєвого досвіду, що є необхідним для надання якісних правничих послуг населенню, то вочевидь постає завдання поліпшення практичної підготовки майбутніх юристів. Тому, з метою вдосконалення методів підготовки правознавців важливим і актуальним є викладання дисципліни "Основи юридичної та клінічної практики". Клінічна правнича освіта набуває в Україні все більшого розголосу та запровадження. Юридична клініка – це унікальна лабораторія клінічних технологій навчання, де студенти можуть набути саме тих умінь і навичок, які знадобляться їм у подальшій професійній діяльності. Аналіз функціонування юридичних клінік в Україні допоміг виділити ті аспекти роботи юриста-практика, на яких не акцентується увага під час вивчення базових навчальних дисциплін і саме на вивченні яких будується ця навчальна програма. Сучасні стандарти оцінки випускників вищого навчального закладу вимагають від юриста володіння професійною етикою, правовою та психологічною культурою, глибокою повагою до закону та обачним ставленням до соціальних цінностей правової держави, твердістю моральних переконань, почуттям обов'язку. Діяльність юридичних клінік спрямована на формування саме такого комплексу знань та особистісних якостей у студентів.

Програма вивчення навчальної дисципліни «Юридична клінічна освіта» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів за спеціальністю 081 Право.

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

1. Змістовий модуль 1. Загальна частина.
2. Змістовий модуль 2. Особлива частина.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання дисципліни є:

- вивчення основних етапів роботи з клієнтами;
- поєднання теоретичного навчання з практикою;

- формування у студента-юриста професійних навичок та правосвідомості.

Концептуальним завданням навчальної дисципліни є розгляд теоретико-методологічних основ юридичної практики, що застосовується в діяльності юридичних клінік України, практичне застосування елементів професійного досвіду практикуючого юриста.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни «Право навколишнього середовища Європейського Союзу» є:

1. Соціально орієнтовані:

- безпосередня участь студентів у вирішенні суспільних проблем шляхом надання безкоштовної правової допомоги соціально незахищеним верствам населення та проведення правопросвітньої роботи;
- спрямування уваги студентів до етичних проблем в їхній професійній діяльності;
- формування активної громадянської позиції у студентів.

2. Професійно орієнтовані:

- вироблення й удосконалення у студентів професійних умінь і навичок правозастосування та правової просвіти, закріплення на практиці навичок, отриманих у результаті теоретичної підготовки;
- виховання у студентів почуття відповідальності за виконувану ними роботу;
- вдосконалення форм і методів інтерактивного навчання студентів.

3. Науково орієнтовані:

- підготовка та розробка комплексу наукових матеріалів з питань юридичної освіти, правозахисної та правопросвітньої діяльності;
- розвиток міжвузівської співпраці з названих питань.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати:

- основні категорії курсу «Основи юридичної та клінічної практики»;
- історію розвитку юридичної освіти в Україні;
- структуру юридичних клінік;
- спеціалізацію юридичних клінік;
- етичні принципи діяльності співробітників юридичних клінік;
- ведення документації в юридичній клініці;
- принципи інтерв'ювання;
- етапи консультування;
- сутність медіації.

вміти:

- користуватися лекційним матеріалом та додатковою літературою;
- вести переговори;
- вести публічні виступи та ставити питання;
- підготуватися та провести інтерв'ювання;
- проаналізувати обставини справи;
- виробити позицію по справі;

- провести ефективне консультування;
- довести до клієнта можливі варіанти вирішення проблеми, роз'яснити правові наслідки кожного із них;
- допомогти клієнту у виборі оптимального рішення проблеми;
- скласти та аналізувати документи;
- застосовувати отримані знання та вміння у подальшій практичній діяльності.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин/3 кредити ЄКТС.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Загальна частина.

ТЕМА 1. Юридичні клініки: історія становлення та розвитку, їх мета і завдання

Світова історія виникнення та розвитку юридичних клінік. Перші громадські приймальні в США. Особливості розвитку юридичних клінік в Європі. Сучасний стан розвитку юридичного клінічного руху. Поняття юридичної клініки. Мета та завдання юридичних клінік в Україні. Принципи та методи діяльності юридичних клінік. Місце юридичної клініки в системі навчання. Значення діяльності юридичних клінік для суспільства.

ТЕМА 2. Професійна етика у діяльності юридичних клінік

Загальне уявлення про етику. Етика і мораль. Соціальне призначення і моральний сенс юридичної професії. Зміст моральної культури юриста. Особливості професійної етики юриста. Юридична етика і етика адвоката: співвідношення категорій. Роль професійної етики в діяльності юридичної клініки. Діловий етикет. Етичний кодекс юридичної клініки: структура, особливості значення.

ТЕМА 3. Підготовка та проведення інтерв'ювання

Підготовка до інтерв'ювання. Перша зустріч з клієнтом. Методи та техніка інтерв'ювання. Етапи інтерв'ювання. Правила працівників юридичної клініки під час проведення інтерв'ю. Встановлення характеру правових проблем. Завершення інтерв'ю.

ТЕМА 4. Безпосереднє надання правової допомоги

Аналіз обставин справи. Етапи аналізу справи. Аналіз фактичної основи справи. Аналіз нормативної основи справи. Аналіз доказів. Правила належності доказів. Допустимість доказів. Розробка правової позиції. Етапи постановки позиції у цивільній справі. Вимоги до правової позиції. Варіанти вирішення справи.

ТЕМА 5. Публічний виступ та дискусія

Підготовка до виступу перед аудиторією. Техніка публічного виступу. Етапи публічного виступу. Методика побудови виступу сторони, яка відстоює

позитивну позицію. Методика побудови виступу сторони, яка відстоює негативну позицію. Види промов. Конструктивна промова. Розвиваюча промова. Підсумкова промова. Стиль і представлення промови. Етика дебатування. Головні принципи ведення дебатів як основний елемент етики дебатування. Історія виникнення дебатів. Основні навички які потрібні для дебатування.

ТЕМА 6. Надання консультацій

Характеристика етапу консультування клієнта. Види консультування. Усне та письмове консультування клієнта. Підготовка до надання консультацій. Доведення до клієнта можливих варіантів вирішення проблеми, роз'яснення правових наслідків кожного з них. Визначення стратегії і тактики реалізації прийнятого рішення. Завершення консультування та домовленість щодо подальшої співпраці з клієнтом. Необхідність заповнення відгуку, інформування про хід розгляду справи. Документальне оформлення наданої консультації.

ТЕМА 7. Підготовка довідки по законодавству

Правила роботи з нормативними актами. Ієрархія нормативно-правових актів. Пошук і групування НПА. Подолання колізій. Узгодження меж дії НПА з реальними обставинами справи. Порядок набуття чинності нормативними актами. Підстави припинення дії нормативних актів.

ТЕМА 8. Підготовка юридичних документів

Звернення громадян. Складання та аналіз документів. Особисті офіційні документи. Складання позовної заяви, скарги або клопотання. Роз'яснення клієнту його прав щодо звернення. Вимоги до оформлення та змісту документа. Відповіді на звернення. Інформаційний запит.

ТЕМА 9. Представництво інтересів клієнтів у різних інстанціях

Поняття та значення представництва інтересів. Надання повноважень представникові за усною заявою. Правове регулювання представництва інтересів клієнта. Особи, які не можуть бути представниками. Вимоги до особи – представника інтересів клієнта в різних інстанціях. Довіреність: поняття, зміст та обсяг повноважень, що їх отримує представник. Звернення до державних органів. Структура органів державної влади, до яких можна звернутися за захистом порушених прав.

3. Рекомендована література

1. Андрусяк Т.Г. Теорія держави і права. – Львів: Фонд «Право для України», 1997.
2. Барщевский М.Ю. Адвокатская этика. – М., 2000.
3. Басай В.Д., Король В.В. Курс практичного права: Навчальнометодичний посібник. – Івано-Франківськ: Галицька друкарня, 2003.
4. Бахрах Д.Н. Производство по делам об административных правонарушениях: Пособие. – М.:—Знание, 1996.—209с.
5. Буряк В.Г., Воропай Т.С. Мораль і право: історія і сучасність // Вісн. Харків. політ. ін.-ту. – Х., 1993. - № 18. – С. 164-172.

6. Ващук О.Л., Гера Р.Ю. Посібник для консультанта юридичної клініки. – Львів: ПАІС, 2008. – 248 с.
7. Галай А.О. Основні навчальні компоненти юридичної клінічної освіти: шляхи впровадження клінічного спецкурсу та практики студентів у навчальний процес вищих навчальних закладів в Україні. Навчальний посібник. – К.: КНТ, 2009. – 96 с.
8. Галай А.О., Стаднік В.В. Інтерактивні методики викладання у право просвітній діяльності: Тренінговий комплекс: Навчально-методичний посібник/За ред. А.О. Галай. – К.: Атіка, 2006.
9. Галай А.О., Стаднік В.В. Організаційна та управлінська модель юридичної клініки в Україні: забезпечення якісного функціонування: навчальний посібник. – К.: Атіка, 2005.
10. Галай А.О., Іваніщ Я.В., Стаднік В.В. Основи юридичної клінічної практики: Навчально-методичний посібник/За ред. А.О. Галай. – К.: Атіка, 2007.
11. Гентош Р.Є., Дулеба М.В., Козлов В.О., Котуха О.С. Діяльність юридичних клінік у сфері громадського правозахисту: Посібник для студентів юридичних спеціальностей ВНЗ. – Львів: Відродження, 2003.
12. Головатенко В. Правові акти Президента України: юридична природа, статус, функції // Право України. – 2004. - № 3. – С. 14-18.
13. Государственный служащий: Культура поведения и деловой этикет/Под ред. Е.В. Охотского. – М., 1999.
14. Гребеньков Г.В., Фіолевський Д.П. Юридична етика. – К.: Алерта, 2004.
15. Гутников А., Пронькин В. Живое право. Занимательная энциклопедия практического права: Учебно-методическое пособие // Методические материалы для преподавателя. – СПб.: Издательство СанктПетербургского института права им. Принца Ольденбургского, 2001.
16. Демченко О.В. Звернення громадян до суду за захистом своїх прав. – Чернівці, 2004.
17. Держава і право: Збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки. Спецвипуск. – К.: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2003. – 483 с.
18. Державне управління в Україні: Навч. посіб. / За заг. ред. В.Б. Авер'янова. – К., 1999. – 265 с.
19. Дулеба М.В. Діяльність юридичних клінік в Україні: шляхи розвитку та вдосконалення. Науково-практичний посібник. – К.: Атіка, 2004.
20. Євграфова Є. Акти Конституційного суду в системі національного законодавства // Право України. – 2001. - № 10. – С. 66-68.
21. Єлов В. Формування окремих професійних навичок юриста роботи з клієнтом у студентів юридичних факультетів: навчальний посібник для студентів та викладачів юридичних вузів, практикуючих юристів. – Луцьк: Вежа, 2003.
22. Єлов В. А., Молібог С.І., Павленко Д.Г. Юридична клініка: Навчальний посібник / За ред. В.А. Єлова. – К.: Школяр, 2004.
23. Етика: Навч. посіб./За ред. В.О. Лозового. – К.: Юрінком Інтер, 2004.
24. Завальна Ж.В., Старшинський М.В. Професійні навички юриста: Навч. посіб. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2006.
25. Залуцька Л.Г. Заяви та клопотання до суду: Зразки документів, коментарі. – Х.: Консулат, 2006. – 172 с.
26. Зразки цивільно-процесуальних документів: Науково-практичний посібник / Авт. кол.: Ю.М. Виштак та ін., За ред. В.О. Кузнецова. – К.: Істина, 2006. – 709 с.
27. Копиленко О. Окремі колізії українського законодавства // Право України. – 2000. - № 12.
28. Лилак Д. Колізія і конкуренція законів // Право України. – 2001. - № 4. – С. 18-20.
29. Литвин В. Українська культура й освіта в контексті суспільних трансформацій // УК. – 24.09.2002 р., № 175, с. 4-5.

30. Мережа юридичних клінік України: ретроспективи та перспективи/За ред. М.В. Дулеби. – Київ, 2006.
31. Молібог С., Павленко Д., Браун Д. Юридичні клініки. – К.: Центр комерційного права. – 2002.
32. На допомогу юридичним клінікам (Навчально-методичний посібник для студентів юридичних факультетів вищих навчальних закладів)/Суровська Л.І., Журман Д.В., Поштарук Д.О. та ін. – Сімферополь: Кримський юридичний інститут Харківського національного університету внутрішніх справ, 2006. – 200 с.
33. Навчання в дії: Метод. рекомендації для тренерів. Як підготувати та провести семінар для вчителів з інтерактивних технологій навчання / Авт. – уклад.: А. Панченков, Т. Ремех; За ред. О. Пометун. – К.: А.П.Н., 2003.
34. Несімко О.Д., Сливка С.С., Штангрет М.Й. Сучасна особа юриста. – Львів, 1997. – 116 с.
35. Основи юридичної клінічної практики: Навчально-методичний посібник/М.В. Савчин, М.В. Менджул, В.В. Навроцький – Ужгород: Вид-во О.Гаркуші, 2007.
36. Парасюк В.М. Професійна етика слідчого органів внутрішніх справ: Навч. посіб. – Львів, 2004.
37. Правова допомога: Зарубіжний досвід та пропозиції для України/Автори-упор.: О.А. Банчук, М.С. Демкова. – К.: Факт, 2004.
38. Працюк І.В. Види законів України // Проблеми законності. – 2005. – Вип. 52. – С. 3-9.
39. Пометун О.І., Ремех Т., Ламах Е. Кроки до демократії: уроки громадянської освіти: Метод. посібник для позакласних занять. – К.: А.П.Н., 2001.
40. Практичне право: Навчальний посібник для студентів юридичних вищих навчальних закладів/За ред. М.В. Удода. – Варшава: Польська асоціація правової освіти, Інститут конституційної і правової політики, 2003.
41. Рікер П. Право і справедливість. – К.: Дух і літера, 2002. – 218 с.
42. Самолук В. Юридична практика: основи ефективного консультування. Навчально-методичний посібник. – Острог: Острозька академія, 2005.
43. Сливка С.С. Професійна культура юриста (теоретико-методологічний аспект). – Львів, 2000. – 336 с.
44. Таварткіладзе Н.М. Етичні основи діяльності адвоката-захисника: Автореф. Дис.. ... канд. юр. наук. – Одеса, 2003.
45. Філіп'єв А. Змайомтесь: юридична клініка. – Острог: Острозька академія, 2005.
46. Чернушенко Є.А. Апеляційне оскарження в цивільному процесі України: Моногр. / Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України. – К.: Істина, 2004. – 171 с.
47. Чимний Р. Кодекс адвокатської етики // Адвокат. – 1997. - № 2. – С. 97-101.
48. Чмут Т.К., Чайка Г.Л., Лукашевич М.П., Осечинська І.Б. Етика ділового спілкування: Курс лекцій. 2-ге вид., стер. – К., 2003.
49. Шкарупа В.К. Доказування та докази в адміністративно-примусовій діяльності органів внутрішніх справ (міліції). – К., 1995. – 172 с.
50. Юридическая клиника: опыт практического обучения юристов: учебно-методическое пособие/А.В. Байков, А.В. Васильев, Л.А. Воскобитова, П. Дуглас и др. – СПб: Равена, 1999.
51. Юридичні клініки в Україні: роль, завдання та організаційно-правові засади: Посібник/За ред. М.В. Дулеби – К.: Леся, 2003. 3.2. Нормативна та інструктивна література
52. Конституція України. Прийнята на V сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р.: Закон України від 28.06.96 р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1996. – № 30. – Ст. 141. Зі змінами та доп. від 08.12.2004 р. - К.: Парламентське видавництво.
53. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Прийнятий 07.12.1984 р. // ВВР УРСР. – 1984, додат. до № 51. – Ст. 1122. Зі змінами і доп.

54. Кодекс України про адміністративні правопорушення. З постатейними матеріалами: Станом на 01.01.2001 р. / Відп. ред. Є.Ф.Демський. – К.: Юрінком Інтер, 2001. – 1088 с.

55. Кримінально-процесуальний кодекс України від 13.04.2012 // Відом. Верх. Ради. – 2012. - № 4651-VI.

56. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України / Ю.Б. Бек та ін.; За ред. В.М. Коссака. – К.: Істина, 2004. – 975 с.

57. Про адвокатуру: Закон України, 19 груд. 1992 р. // Відом. Верх. Ради Укр. – 1993. - № 9. – С. 62.

58. Про статус суддів: Закон України, 15 грудня 1992 р. // Відомості. – 1993. - № 8. – С. 56.

59. Про державну службу: Закон України від 16.12.1993 р. № 3723– XII. В ред. від 05.10.1995 р. // ВВР. – 1993, № 52. Зі змінами та доп.

60. Про звернення громадян: Закон України від 02.10.1996 р. № 393/96-ВР // ВВР. – 1996, № 47. – Ст. 256. Зі змінами.

61. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР // ВВР. – 1997, № 24. – Ст. 170. Зі змінами та доп.

62. Про місцеві державні адміністрації: Закон України від 09.04.99 р. № 586-XIV // ВВР. – 1999, № 20-21. Зі змінами.

63. Основи законодавства України про культуру: Закон України від 14.02.92 р. № 2117-XII // ВВР. – 1992, № 21. – Ст. 294. Зі змінами та доп.

64. Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон України від 19.11.92 р. № 2801-XII // ВВР. – 1993, № 4. – Ст. 19. Зі змінами та доп.

65. Про виконавче провадження: Закон України від 21.04.1999 р. № 606-XIV // ВВР. – 1999, № 24. – Ст. 207. Зі змінами.

66. Про вищу освіту: Закон України від 17.01.2002 р. № 2984-III // Урядовий кур'єр (УК), 15.05.2002 р., № 86. – —Орієнтир, № 18. Зі змінами та доповненнями.

67. Про дорожній рух: Закон України від 30.06.1993 р. № 3353-XII // ВВР. – 1993, № 31. – Ст. 338. Зі змінами та доп.

68. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування: Закон України від 09.07.2003 р. № 1058–IV // УК. – 14.08.2003 р., № 150, с. 5- 18. Зі змінами та доп.

69. Про загальну середню освіту: Закон України від 13.05.1999 р. № 651-XIV // ВВР. – 1999, № 28. – Ст. 230. Зі змінами.

70. Про зв'язок: Закон України від 16.05.1995 р. № 160/95-ВР // ВВР. – 1995, № 20. – Ст. 143. Зі змінами та доп.

71. Про лікарські засоби: Закон України від 04.04.1996 р. № 123/96- ВР // ВВР. – 1996, № 22. Зі змінами та доп.

72. Про насіння і садивний матеріал: Закон України від 26.12.2002 р. № 411-IV // УК, 05.02.2003 р., № 22. – —Орієнтир, № 4. Зі змінами та доп.

73. Про нафту і газ: Закон України від 12.07.2001 р. № 2665-XII. Зі змінами та доп.

74. Про Національну систему конфіденційного зв'язку: Закон України від 10.01.2002 р. № 2919-III. Зі змінами та доп.

75. Про недержавне пенсійне забезпечення: Закон України від 09.07.2003 р. № 1057-IV // УК. – 11.09.2003 р., № 169, с. 9-16. Зі змінами та доп.

76. Про освіту: Закон України від 23.03.96 р. № 100/96-ВР // ВВР. – 1996, № 21. – Ст. 84. Зі змінами та доп.

77. Про охорону дитинства: Закон України від 26.04.2001 р. № 2402- III. Зі змінами та доп.

78. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25.06.1991 р. // ВВР. – 1991, № 41, ст. 546.

- 79.** Про пожежну безпеку: Закон України від 17.12.1993 р. № 3745-XII // ВВР. – 1994, № 4. – Ст. 21. Зі змінами та доп.
- 80.** Про поштовий зв'язок: Закон України від 04.10.2001 р. № 2759-III. Зі змінами та доп.
- 81.** Про прокуратуру: Закон України від 05.11.1991 р. № 1789-XII // ВВР. – 1991, № 53. – Ст. 793. Зі змінами та доп.
- 82.** Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні: Закон України від 11.12.2003 р. № 1382-IV // УК. – 15.01.2004 р., № 7, с. 22. Зі змінами та доп.
- 83.** Про Службу безпеки України: Закон України від 25.03.1992 р. № 2229-XII // ВВР. – 1992, № 27. – Ст. 382.
- 84.** Про службу в органах місцевого самоврядування: Закон України від 07.06.2001 р. № 2493-III. Зі змінами та доп.
- 85.** Про соціальні послуги: Закон України від 19.06.2003 р. № 966-IV // УК. – 10 вересня 2003 р., № 168. – —Орієнтир®, № 34, с. 1-4. Зі змінами та доп.
- 86.** Про соціальну роботу з дітьми та молоддю: Закон України від 21.06.2001 р. № 2558-III. Зі змінами та доп.
- 87.** Про затвердження Типового положення про юридичну клініку: наказ Міністерства освіти і науки України від 3 вересня 2006 року.
- 88.** Про заходи щодо вдосконалення системи вищої освіти України: Указ Президента України від 17.02.2004 р. № 199/2004 // УК. – 25.02.2004 р., № 36. – —Орієнтир®, № 7, с. 2.
- 89.** Про міністерство України у справах сім'ї, дітей та молоді: Указ Президента України від 06.02.2004 р. № 170/2004 // УК. – 12.02.2004 р., № 27, с. 21.
- 90.** Про порядок офіційного оприлюднення нормативно-правових актів та набрання ними чинності: Указ Президента України від 10.06.1997 р. № 503/97 // Офіційний вісник України. – 1997, № 24. – Ст. 11. Зі змінами та доп.
- 91.** Порядок призначення і виплати державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям: Постанова КМУ від 24.02.2003 р. № 250 // УК. – 12.03.2003 р., № 46. – —Орієнтир®, № 9.
- 92.** Стандарти юридичних клінік України: прийняті Асоціацією юридичних клінік України в редакції від 25.08.2005.

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання – залік

5. Засоби діагностики успішності навчання: комплекти завдань для семінарських занять, пакети тестових завдань, індивідуальні завдання до окремих тем, варіанти завдань до модульних контрольних робіт, завдання для заліку, пакети комплексних контрольних робіт.